

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
**SRIPATUM
UNIVERSITY**
CONFERENCE
2021

SPU
SRIPATUM
UNIVERSITY

**THAI
LOG**

SPUCON 2021

28 OCTOBER

Sripatum University, Bangkok, Thailand

The 16th National and International
Sripatum University Conference

Research and Innovations to Sustainable Development

• SDGs • Circular Economy

หนังสือประมวลบทความ PROCEEDINGS

การประชุมวิชาการระดับชาตินานาชาติ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 16
เรื่อง การวิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

Organized by Sripatum University, The Social Science Research Association of Thailand (SSRAT),
Lawyers Council Under the Royal Patronage, Thai Federation on Logistics, Prachachuen Research Network (PRN),
(5) Journal Network of Social Sciences and Humanities (JSH), and Multi Mentoring System 3 (MMS3)
under the supervision of Thailand Science Research and Innovation (TSRI)

หนังสือประมวลบทความ (Proceedings)
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ออนไลน์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564
เรื่อง การวิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
(Research and Innovations to Sustainable Development)

วันพฤหัสบดีที่ 28 ตุลาคม 2564

รวบรวมโดย
คณะกรรมการพิจารณาผลงาน
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประจำปี 2564

ออกแบบปกโดย งานกราฟิกและศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จัดรูปเล่มโดย โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

- บทความทุกเรื่อง ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ข้อความและเนื้อหาและบทความที่ตีพิมพ์เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การคัดลอกอ้างอิงต้องดำเนินการตามการปฏิบัติในหมู่นักวิชาการทั่วไป และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หนังสือประมวลบทความ (Proceedings)

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ออนไลน์ ครั้งที่ 16
เรื่อง การวิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

The Proceedings of the 16th National and International Sripatum University Online Conference
: Research and Innovations to Sustainable Development

วันที่: 28 ตุลาคม 2564

Date: 28 October 2021

ISBN (e-book) 978-974-655-469-5

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

หนังสือประมวลบทความการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ออนไลน์ ครั้งที่ 16
เรื่อง การวิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.-- พิมพ์ครั้งที่ 16.-- กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2564.
2621 หน้า.

1. การประชุม. 2. โครงการวิจัยและพัฒนา. I. ชื่อเรื่อง.

060

ISBN 978-974-655-469-5

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

จัดทำโดย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

สถานที่จัดพิมพ์และจัดทำรูปเล่ม

โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 02 579 1111 ต่อ 1114, 1552

สารบัญ

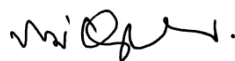
	หน้า
สารอธิการบดี	V
คณะกรรมการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ออนไลน์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564.....	VI
ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ.....	X
กำหนดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ออนไลน์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564.....	XIII
สารบัญบทความ	XV

สารอธิการบดี

มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนชั้นนำที่มีอัตลักษณ์ในการสร้างมีอาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้เป็นเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีอาชีพ มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นที่ยอมรับของสังคม มหาวิทยาลัยศรีปทุมเชื่อมั่นในปรัชญาที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” มหาวิทยาลัยศรีปทุมมีพันธกิจที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต พัฒนางานวิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม สำหรับพันธกิจด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุมมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ คณาจารย์ผลิตผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ ที่ผ่านมาได้ ส่งเสริมและ สนับสนุนการทำวิจัยของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการพิจารณาจัดสรรและกั้นกรกองทุนวิจัยภายในให้ สอดคล้องกับ การสร้างเครือข่ายการวิจัย การบริหารจัดการความรู้จากงานวิจัย การส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ ผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ และการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง ภายใต้ปรัชญา ของมหาวิทยาลัย “ปัญญา เชี่ยวชาญ เบิกบาน คุณธรรม” และสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่ก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงและเปี่ยมด้วยพลัง (Dynamic University)

การจัดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564 ในหัวข้อ เรื่อง “วิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Research and Innovations to Sustainable Development)” เป็นกิจกรรม ทางวิชาการที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในหลากหลาย สาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การวิจัยองค์ความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และผลงานวิทยานิพนธ์ของนิสิตและนักศึกษาในระดับ ปริญญาโทและปริญญาเอก การจัดการประชุมวิชาการในครั้งนี้จะเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญทางการวิจัย ระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ตลอดจนการสร้างเครือข่าย การวิจัยและความร่วมมือทางวิชาการในมิติต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

ในนามของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ดิฉันขอขอบพระคุณ ดร.ขวัญฤดี โชติชนาทวิวงศ์ ผู้อำนวยการ ศูนย์ยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ที่ได้ให้เกียรติบรรยายพิเศษ เรื่อง “วิจัยและนวัตกรรมด้าน SDGs และ BCG Economy” และขอขอบคุณประธานห้องย่อย ตลอดจนผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาบทความวิจัยทุกท่าน และคณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการฯ ที่ทำให้การจัดการประชุมวิชาการในครั้งนี้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ

(ดร.รัชนิพร พุกยากรณ์ พุกกะมาน)

อธิการบดี

**คณะกรรมการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ออนไลน์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564**

1. ที่ปรึกษา

(1) อธิการบดี	ที่ปรึกษา
(2) รองอธิการบดี	ที่ปรึกษา

2. คณะกรรมการจัดประชุม

(1) รองศาสตราจารย์ กัลยาภรณ์ ปานมะเร็ง
(มหาวิทยาลัยศรีปทุม)	ประธาน
(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนา สุวาริ
(มหาวิทยาลัยศรีปทุม)	รองประธาน
(3) ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ ปัญญาคะโป
(มหาวิทยาลัยศรีปทุม)	กรรมการ
(4) ศาสตราจารย์ ดร.สมปอง คล้ายหนองสรวง
(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม: สกสว.)	กรรมการ
(5) ศาสตราจารย์ ดร.สุทธิชัย อัสสะบำรุงรัตน์
(บัณฑิตยสภาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย: บวท.)	กรรมการ
(6) ดร.คมศร วงษ์รักษา
(สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย)	กรรมการ
(7) ดร.อภิเทพ แซ่โล้ว
(เครือข่ายวิจัยประชาชน)	กรรมการ
(8) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา
(เครือข่ายวารสารวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)	กรรมการ
(9) ดร.ชุติมาพร หมอนใหญ่
(สมาพันธ์โลจิสติกส์ไทย)	กรรมการ
(10) ว่าที่ร้อยตรี ดร.ถวัลย์ รุยาพร
(สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์)	กรรมการ
(11) ศาสตราจารย์ ดร.นवल เหล่าศิริพจน์
(บัณฑิตวิทยาลัยร่วมด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม)	กรรมการ
(12) ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ
(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)	กรรมการ
(13) Prof. Dr. Marina Vayndorf-Sysoeva
(Sholokhov Moscow State University for the Humanities, Russia)	กรรมการ
(14) Dr.en C.E.T. Juan José Contreras Castillo
(Universidad de Colima, Mexico)	กรรมการ

(15)	Prof. Carmine Bianchi
(The University of Palermo, Italy)	กรรมการ
(16)	รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ชูระรัช
(มหาวิทยาลัยศรีปทุม)	เลขานุการ
- 3. คณะกรรมการอำนวยการ**
(1)	รองศาสตราจารย์ กัลยาภรณ์ ปานมะเร็ง	ประธาน
(2)	ผู้ช่วยอธิการบดีทุกคน	กรรมการ
(3)	ผู้อำนวยการกลุ่มงานทุกกลุ่ม	กรรมการ
(4)	คณบดีทุกคณะ/วิทยาลัย	กรรมการ
(5)	ผู้อำนวยการสำนัก	กรรมการ
(6)	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย	เลขานุการ
- 4. คณะกรรมการพิจารณาผลงาน**
(1)	รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ชูระรัช	ประธาน
(2)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์	รองประธาน
(3)	รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาวร	กรรมการ
(4)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล จิราพงษ์	กรรมการ
(5)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนา สุวาริ	กรรมการ
(6)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์	กรรมการ
(7)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูย์ สุขวิจิตร บาร์	กรรมการ
(8)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสวัตดี สุตินญามณี	กรรมการ
(9)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจียมจิต สุวรรณน้อย	กรรมการ
(10)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินธร สินจินดาวงศ์	กรรมการ
(11)	นางสาวอรกัญญา สุขแก้ว	เลขานุการ
(12)	นางสาวนลินี กาลสุวรรณ	ผู้ช่วยเลขานุการ
- 5. คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ ศิลปกรรม จัดพิมพ์เอกสาร และจัดทำรายงานสืบเนื่อง**
- การประชุมวิชาการ (e-Proceedings)**
(1)	ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการสัมพันธ์	ที่ปรึกษา
(2)	ผู้อำนวยการสำนักงานประชาสัมพันธ์	ประธาน
(3)	บุคลากรสำนักงานประชาสัมพันธ์ทุกคน	กรรมการ
(4)	บุคลากรงานกราฟิกและศิลปกรรมทุกคน	กรรมการ
(5)	บุคลากรโรงพิมพ์ทุกคน	กรรมการ
(6)	เลขาสำนักงานประชาสัมพันธ์	เลขานุการ
- 6. คณะกรรมการจัดทำและดูแล Website การประชุมวิชาการ**
(1)	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	ประธาน
(2)	เจ้าหน้าที่ศูนย์ ICT ทุกคน	กรรมการ
(3)	นายวิรุฬห์ ศัสตุระ	เลขานุการ

7. คณะกรรมการฝ่ายระบบการประชุมออนไลน์

(1) ผู้อำนวยการสำนักการจัดการศึกษาออนไลน์	ประธาน
(2) นายรัฐพล อ้นบัณฑิต	กรรมการ
(3) นางสาวนัสรา จีนเหรียญ	กรรมการ
(4) นางสาวจุฑามาศ ชาญเจริญ	กรรมการ
(5) นายเอกสิทธิ์ อภิสิทธิ์กุล	กรรมการและเลขานุการ

8. คณะกรรมการฝ่ายอาคารและสถานที่

(1) ผู้อำนวยการกลุ่มงานโครงสร้างพื้นฐาน	ประธาน
(2) ผู้อำนวยการสำนักงานอาคารสถานที่	รองประธาน
(3) นายเศกสรรค์ เลียงเพราะ	กรรมการ
(4) นายสมบูรณ์ แสงอินทร์	กรรมการ
(5) นางสาวยอดศรี มงคลเจริญ	กรรมการ
(6) นายเสน่ห์ เข้มพรหมมา	กรรมการ
(7) นายสมหมาย เข้มสถาน	กรรมการ
(8) นายถวัลย์ศักดิ์ กลัดเขียว	กรรมการ
(9) นายอนันท์ บุญสอน	กรรมการ
(10) นางสาวสุพัตรา ปั่นไสว	กรรมการ
(11) นางวิมล ชมจำปี	เลขานุการ
(12) นายธงชัย เอี่ยมทอง	ผู้ช่วยเลขานุการ

9. คณะกรรมการฝ่ายบริการเทคโนโลยี แสง เสียง โสตทัศนูปกรณ์

(1) ผู้อำนวยการกลุ่มงานโครงสร้างพื้นฐาน	ประธาน
(2) ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	รองประธาน
(3) ผู้อำนวยการศูนย์มีเดีย	รองประธาน
(4) เจ้าหน้าที่ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทุกคน	กรรมการ
(5) เจ้าหน้าที่ศูนย์มีเดียทุกคน	กรรมการ
(6) ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์มีเดีย ด้านงานผลิต	เลขานุการ

10. คณะกรรมการฝ่ายต้อนรับ ลงทะเบียน และประเมินผล

(1) ผู้อำนวยการสำนักวิชาศึกษาทั่วไป	ประธาน
(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขนิษฐา ทรัพย์ตนาวรรณ	รองประธาน
(3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์อานาจ วัจจัน	กรรมการ
(4) นางวันเพ็ญ ลงขันต์	กรรมการ
(5) นายบงกช ธนวงศ์วิสูตร	กรรมการ
(6) นางสาวอัมพันธ์ชญาน์ อนันตกานนท์	กรรมการ
(7) นางสาวภัทรรณ ศรีบุญย์	กรรมการและเลขานุการ

11. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ

(1) ผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพ	ประธาน
(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูรณ์ สุขวิจิตร บาร์	กรรมการ
(3) นางสาวรัตติยา กิลคริส	กรรมการและเลขานุการ
(4) นางสาวนลินี กาลสุวรรณ	ผู้ช่วยเลขานุการ

12. คณะกรรมการฝ่ายการเงินและบัญชี

(1) ผู้อำนวยการกลุ่มงานการคลัง	ประธาน
(2) นางชมนาด อรุณฉาย	กรรมการ
(3) นางสาวศิริรัตน์ เขียวรัตน์	กรรมการ
(4) นางสาวพลับพลึง สุขวิเศษ	กรรมการและเลขานุการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ออนไลน์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564

ศาสตราจารย์ ดร.โกสุม จันทร์ศิริ
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ขาวประภาส
ศาสตราจารย์ พล.ต.ทพ.รังษิต บุญเต็ม
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลวัลย์ ลือประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.กนต์ฤทัย คลังพหล
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา ว่องไวลิขิต
รองศาสตราจารย์ ดร.กิริติ ชยะกุลศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.จันทนา วัฒนกาญจนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วิบูลย์ศิริกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนงกรณ์ คุณเขตบุตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศ คาราวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวิชิต เข็ชรชนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ อยู่ถนอม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย วิวัฒนาช่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมศักดิ์ รุจิระขรรยง
รองศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ ศิริธนาวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช อภิภูณ โยภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยกร หวังมหาพร
รองศาสตราจารย์ ดร.พลพงศ์ สุขสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี
รองศาสตราจารย์ ดร.เขาวนารถ พันธุ์เพ็ง
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงดี
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชณีกุล ภิญ โยภูณวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.สกันธ์ ภู่งามดี
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย แสงอาทิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภิน ธุระรัช
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุวัฒน์ นิเมสังคนันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศม์เดช วานิชชินชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Far East University, South Korea
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยชินวัตร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รองศาสตราจารย์ นฤมล ปิ่นโต
 รองศาสตราจารย์ ปัทมา โกเมนท์จรัส
 รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ดร.มีชัย สีเจริญ
 รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.ทิฆัมพร เกษโกมล
 รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แพลงสร
 รองศาสตราจารย์ สตาพร ชาติาคม
 รองศาสตราจารย์ เอกธิดา เสริมทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ อยู่วัฒนะ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณยรัตน์ ศรีวิศทิยกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ วีระชนชัยกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ปาปีดดา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชโลธร ธรรมแท้
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต มณีศรี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ สิ้นจรรยาศักดิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณกุล ธรณินิติญาณ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวดี อัสวโกวิทวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพฤทธิ์ บัณฑิตวัฒนาวาศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมศักดิ์ เสนามิตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพัทธ์ จงสวัสดิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิติต อินทมาโน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานันท์ กาญจนภูมิ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ นันทแพศย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพจิตร ผาวัน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบุลย์ สุขวิจิตร บาร์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพวรรณ นังคลาภวัฒน์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวสุข ภูลาดี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐสภา แก่นแก้ว
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนายุทธ์ แสนเงิน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรษัญ คุรุจิต
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสวัตดี สุกัญญามณี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร นาคทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินธร สิ้นจินดาวงศ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยรังสิต
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยนครพนม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิศา ศรีญาณลักษณ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยพันธ์์ สุนทรพิพิธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัยรัตน์ เมืองแสน	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนภัทร พรหมวัฒน์ภักดี	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นฤกุล จิตสกุล	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา สุภวงษ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิ่นฉวี ทักพิภิมล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ดร.ธวิษ สุคตสาร	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรพรรณ สวัสดิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งเอก วรรณพฤษ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันวิสา ค่วนตระกูลศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภาวดี สะมะณี	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ วัจจัน	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.กฤษดา เขียววัฒนสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.เกียรติศักดิ์ สกมลพันธ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.ฉัตรรัตน์ โหตระไวศยะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.ชิตพงษ์ อัยสานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.เชษฐภักดิ์ ลีลาศรีศิริ	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
ดร.ณัฐภัทรศญา เศรษฐโชติสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.ชนันท์ ธนารัษตะกุนิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.นรินทร สมบัตินันท์ แบร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.ประกอบชาติภักดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ดร.รุ่งริ้ว วงศ์ประชา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.วรสรวง ดวงจินดา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.วิษณุกร ทองหล่อ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.วิศวะ อนุชะวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.ศิวะพร กุฬพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.สมร สุทธิปิยภัทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ดร.สุคนธ์ทิพย์ สุภาจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ดร.สุชาญวุฒิ กิ่งแก้ว	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.สุรีย์ฉาย พลวัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
นาวาอากาศเอก ดร.วุฒิกัทร จันทรสาร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
นาวาอากาศเอก วิพล สุขวิสัย	โรงเรียนเตรียมทหาร
ว่าที่ร้อยตรี ดร.ชนภณ กุมาลา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์จรัสชา ประทีปโชติพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

กำหนดการประชุมวิชาการ
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ออนไลน์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2564
เรื่อง “วิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
วันพฤหัสบดีที่ 28 ตุลาคม 2564

- 08.30-09.00 น. ลงทะเบียนออนไลน์ (Google Form)
- 09.00-09.30 น. พิธีเปิด
กล่าวรายงาน โดย ประธานคณะกรรมการจัดงาน SPUCON2021
กล่าวเปิดการประชุมโดย ดร.รัชนีพร พุคยาภรณ์ พุกกะมาน อธิการบดี
(Zoom และถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live)
- 09.30-10.30 น. ปาฐกถาพิเศษ โดย ดร.ขวัญฤดี โชติชนาทวิวงศ์
ผู้อำนวยการ ศูนย์ยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
อดีตผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
ในหัวข้อเรื่อง “วิจัยและนวัตกรรมด้าน SDGs และ Circular Economy”
(Zoom ถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live)
- 10.30-10.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 10.45-12.00 น. การนำเสนอผลงานวิจัย (ห้องย่อย)
กลุ่มที่ 1 International Papers
กลุ่มที่ 2 ผลงานวิชาการสาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
กลุ่มที่ 3 ผลงานวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
(นำเสนอออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom)
- 12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-16.30 น. การนำเสนอผลงานวิจัย (ห้องย่อย)
กลุ่มที่ 1 International Papers
กลุ่มที่ 2 ผลงานวิชาการสาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
กลุ่มที่ 3 ผลงานวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
(นำเสนอออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom)

Conference Schedule

The 16th National and International Sripatum University Online Conference (SPUCON2021)

Research and Innovations to Sustainable Development

On Thursday 28th October 2021

08.30 am-09.00 am	Online Registration (Google Form)
09.00 am-09.30 am	Opening Ceremony: Introductory Report by Assoc. Prof. Kalayaporn Parnmarerng Vice President and Chairman of Organizing Committee Welcome remarks by Dr. Rutchaneeporn Pookayaporn Phukkamarn President of Sripatum University, Thailand (Zoom & Facebook Live)
09.30 am-10.30 am	Keynote Address: “Research & Innovations for SDGS and Circular Economy” By Dr. Kwanrudee Chotichanathaweewong Director of the Center for Environmental Strategies, NRCT Former Director of the Thai Environment Institute (Zoom & Facebook Live)
10.30 am-10.45 am	Coffee Break
10.45 am-12.00 pm	Online Paper Presentation Group 1: International Papers Group 2: Research and Innovations in Social Sciences and Humanities Group 3: Research and Innovations in Science and Technology (Zoom)
12.00 pm-01.00 pm	Lunch
01.00 pm-04.00 pm	Online Paper Presentation Group 1: International Papers Group 2: Research and Innovations in Social Sciences and Humanities Group 3: Research and Innovations in Science and Technology (Zoom)

สารบัญบทความ (ต่อ)

หน้า

ศักยภาพการรู้เท่าทันความผิดปกติของข้อมูลข่าวสารและความตระหนักต่อสังคมพหุวัฒนธรรมของวัยรุ่นสามจังหวัดชายแดนใต้ ประเทศไทย <i>ปวิษฐา ชนะการณ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</i>	1636
กลุ่มย่อยที่ 9 ศึกษาศาสตร์ (1)	
การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยการประยุกต์ใช้โมบายแอปพลิเคชันในวิชาดาราศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สมุทรปราการ <i>เอกลักษณ์ ผ่องใส, วราภรณ์ ไทยมา, สิรินคร สิ้นจินดาวงศ์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1648
การประเมินโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ปีการศึกษา 2562 ประเภททุน 2 ปี ระยะที่ 2 ของวิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี <i>ไพฑูริย์ สุขผลนันทน์, วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</i>	1659
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการวิฤตศศึกษาด้วยบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบวรนิเวศ <i>พระมหาวรุช สันราษฎร์, วราภรณ์ ไทยมา, สิรินคร สิ้นจินดาวงศ์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1669
การพัฒนานิทานแอนิเมชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี <i>ชนัทพัทธ์ อยู่โต, ศุสดี กลิ่นเกษร, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1680
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่าทรายวิทยา ระหว่างการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะกับการสอนแบบปกติ <i>เอกกมล เลิศลิมปิยะรัตน์, อรุณข ลิมตศิริ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง</i>	1688
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร <i>บุญลัดดา ปรีสุทธร, ศุสดี กลิ่นเกษร, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1697
การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล โดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง <i>ปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์, ศุสดี กลิ่นเกษร, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1707
การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร <i>ทรงภพ ขุนมธุรส, ภักพล คำน้อย, มหาวิทยาลัยนเรศวร</i>	1716
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกออนไลน์เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงสัทอักษรภาษาจีนกลาง (Hanyu Pinyin) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น <i>กาญจนา วิเชียร, วราภรณ์ ไทยมา, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1726
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับในการเรียนวิชา COS2101 การเขียนโปรแกรมเชิงกระบวนการผ่านระบบ Course on demand ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง <i>อุไร ทองหัวไผ่, มหาวิทยาลัยรามคำแหง</i>	1735
การศึกษาแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากรสำนักงานราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ <i>นิสากร เนตรเพ็ง, ศุสดี กลิ่นเกษร, มหาวิทยาลัยศรีปทุม</i>	1745

สารบัญบทความ (ต่อ)

หน้า

การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม โครงงานที่มีต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จิตภา สุกุลมา, พิทักษ์ นิลนพคุณ, สุวรรณา จ้อยทอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.....	1757
กลุ่มย่อยที่ 10 ศึกษาศาสตร์ (2)	
การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาตามศักยภาพของผู้สูงวัย	
สิรินธร สิ้นจินดาวงศ์, รณิศา นุชนิยม, กรกฎ ผกาแก้ว, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.....	1770
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนเอกชนจังหวัดมหาสารคาม พุมภควัฒน์ ภูนาถุทธิ, อรัญ ชูยกระเดื่อง, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	1780
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน บนเว็บแอปพลิเคชัน สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สุจินต์ พึ่งบุญแก้ว, วราภรณ์ ไทโยมา, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.....	1789
ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะความคิดสร้างสรรค์ ของงานปั้นประติมากรรมดินเผารูปลอยตัว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 2 บ้านใหม่ประกอบราษฎร์วิทยานุกูล ชรินทร์ สิ้นหันท, เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, มหาวิทยาลัยพะเยา	1799
การประยุกต์ใช้เฟซบุ๊กเป็นระบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกับแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ในระหว่างที่มี การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สุทธิศิลป์ สุขสบาย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	1809
การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างเรื่องเล่าแบบดิจิทัลตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วรมณ ช่อไม้ทอง, นัทธีรัตน์ พิระพันธุ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	1820
การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงรุก ธราเทพ ศรีลาโพธิ์, อินทิรา รอบรู้, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.....	1831
ผลการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพผ่านเว็บไซต์ที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อภิญา ไทยลาว, สุวรรณา จ้อยทอง, เลอลักษณ์ โอทกานนท์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.....	1840
นวัตกรรมกระบวนการการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ มุสดี กลิ่นเกษร, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.....	1850
บอร์ดเกมส์ดิจิทัล: สื่อการสอนสร้างสรรค์สำหรับการสอนภาษาอังกฤษ ศศิยา ชีบังเกิด, มหาวิทยาลัยศิลปากร เอกกมล ชลาชัย, มหาวิทยาลัยศรีสเคียน.....	1859
การออกแบบการสอนผลิตรายการโทรทัศน์ดิจิทัลตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของเชื้อไวรัสโควิด-19: จากนโยบายสู่การปฏิบัติ รัฐสภา แก่นแก้ว, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.....	1870

สารบัญบทความ (ต่อ)

หน้า

การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การไทเทรตกรด-เบส สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	
รุ่งโรจน์ สมณิด, ปิยะดา จิตรตั้งประเสริฐ, ปิยรัตน์ ศรีวิไล, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	1881
การศึกษาองค์ความรู้ บริบทพื้นที่ สังคม วัฒนธรรมของผู้สูงวัย จังหวัดราชบุรี	
รณิดา นุชนิยม, สิรินคร สิ้นจินดาวงศ์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม	1891
ผลการพัฒนาสื่อการสอนคณิตศาสตร์ เรื่อง การจำแนกชนิดของมุม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	
อรยา สิริวัตร, อริศรา หมากรุก, ปองกานต์ จันทนา, ไอริน ชุ่มเมืองเย็น, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.....	1906
ผลการสร้างสื่อการสอนเรื่องภาคตัดกรวยโดยใช้โปรแกรม Spark AR Studio	
ภูริทัต พิลาบ, กัญญาณี สาทประสงค์, ฉัฐพล แก้วมณี, ไอริน ชุ่มเมืองเย็น, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.....	1916
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากเชื้อไวรัส COVID-19 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
ธราทิพย์ แก่นอาสา, ปิยธิดา หาญอาวุธ, วรรณพร จัน โทภาส, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.....	1926
ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมบิงโกเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทรัพย์ทวี จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
บุษราภรณ์ บุญชู, ไศภิชญ์จา โพธิ์เพชร, สุวิมล เค่นสุนทร, มหาวิทยาลัยตาปี.....	1936
กลุ่มย่อยที่ 11 ศึกษาศาสตร์ (3)	
การสร้างสื่อการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม เรื่อง การบวกและการลบจำนวนสองจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100	
ชลดา อยู่นาน, ศิริกาญจน์ เกษวิทย์, ไอริน ชุ่มเมืองเย็น, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	1947
การพัฒนาบทปฏิบัติการ เรื่อง การเกิดสารประกอบเชิงซ้อนของโลหะทองแดง เพื่อพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	
นันทน์ภัส วัชรรัตน์ภัทธีรากร, ปิยรัตน์ ศรีวิไล, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1957
การใช้การสอนแบบบูรณาการและการสอนร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม	
ไพบุลย์ สุขวิจิตร บาร์, วิลาสินี ดาราลาย, สุทธิษา เพชรวิระ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม	1967
การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการการเรียนรู้การสอนรูปแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน CBL CREATIVITY-BASED LEARNING	
เกรียงไกร สัจจะหฤทัย, พีรยา สุขกิจเจ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.....	1977
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอนยุคดิจิทัล กรณีศึกษา: โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ แห่งหนึ่ง	
อาทิตย์ เพชร, โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี	
กนกวรรณ ตูรงคินานนท์, โรงเรียนรัตนานิเบศร์	
สมภิศ ชากักดี, โรงเรียนชัยรัตน์	
ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์	
สุภาวดี วงษ์สกุล, โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.....	1985

กลุ่มย่อยที่ 10
ศึกษาศาสตร์ (2)

การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาตามศักยภาพของผู้สูงวัย
KNOWLEDGE TRANSFER AND WISDOM ACCORDING TO
THE POTENTIAL OF THE AGING

สิรินธร สินจินดาวงศ์

**หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน คณะสหวิทยาการ
เทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม**

E-mail: Sirinthorn.si@spu.ac.th

รณิดา นุชนิยม

**หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรม คณะสหวิทยาการ
เทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม**

E-mail: Ranida.nu@spu.ac.th

กรกฏ ผกาแก้ว

ศูนย์สนับสนุนและพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Korakot.pa@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของผู้สูงวัย 2) ศึกษาประเภทของภูมิปัญญาผู้สูงวัย จากฐานข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ โดยสรุปการนำเสนอเป็น 2 ส่วน การถ่ายทอดภูมิปัญญาและสาขาภูมิปัญญาผู้สูงวัย ซึ่งวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงวัยที่นิยมใช้กันมากที่สุด ได้แก่ การบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา การสาธิต และการปฏิบัติจริงตามลำดับ นอกจากนี้ ยังใช้แหล่งเรียนรู้ หรือเรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง รวมถึงการบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ ส่วนประเภทภูมิปัญญาของผู้สูงวัยจากการรวบรวมข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับ อดสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและโอท็อป รองลงมา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการเกษตร ส่วนด้านเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สถาปัตยกรรม วิศวกรรม กฎหมาย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านต่างประเทศยังมีจำนวนน้อย เมื่อนำมาพิจารณาภูมิปัญญาของผู้สูงวัย ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้สูงวัยมีภูมิปัญญาด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี, อดสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและโอท็อป, การเกษตร, การศึกษา, การแพทย์และสาธารณสุข, พัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ จัดสวัสดิการสังคม, ภาษา วรรณคดี วรรณศิลป์ / วาทีศิลป์, ศาสนา จริยธรรม, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพาณิชย์และการบริการ ตามลำดับ

ดังนั้น การศึกษาเชิงลึกจากการปฏิบัติจริง และมีการเผยแพร่องค์ความรู้ ภูมิปัญญาผ่าน Social Media เพื่อให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

คำสำคัญ: การถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาผู้สูงวัย ศักยภาพผู้สูงวัย

ABSTRACT

The objectives of this article were to: 1) study knowledge transfer methods and the wisdom of the aging, and 2) study the types of wisdom of the aging from the Department of Older Persons' database by summarizing the presentation into 2 parts, the first part was the transfer of wisdom, and the second part was the wisdom of the aging. The most popular methods of transferring wisdom among the aging were telling, verbal narration, demonstration, and practical practice, respectively. In addition, the knowledge and wisdom of the aging have been collected in the forms of learning resources or self-learning media resources including recording the knowledge in writing and using folk performances as a medium. Another important part was the type of wisdom of the aging. According to the information gathered from the Department of Older Persons, it was found that most of wisdom of the elderly were related to industry, handicrafts, wares and OTOP, followed by arts, culture, traditions and agriculture. Regarding politics and government, architecture, engineering, law, science and technology and the overseas, they were still a small number of occurrences. When considering the wisdom of the aging in Pathum Thani province, it was found that the aging had wisdom in arts, culture, traditions, industry, handicrafts, wares and OTOP, agriculture, education, medicine and public health, social development, social work, social welfare, language, literature, literary/rhetorical arts, religion and ethics, natural resources and environment, and commerce and services, respectively.

Therefore, it is necessary a need for an in-depth study on real practice and disseminating knowledge and wisdom of the aging through social media to make it easier to access for the youth and the general public.

Keywords: Knowledge Transfer, Wisdom of The Aging, Potential of The Aging

1. บทนำ

การพัฒนาแนวทางในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของผู้สูงวัยเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้สูงวัยที่แข็งแรง (Active aging) เป็นผู้นำชุมชนด้านการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา เสริมสร้างความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ผ่านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเกิดความอึดอ้อมใจในคุณค่าหรือภูมิปัญญาอันสะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองที่มีได้สูญหายไป นอกจากนี้ กิจกรรมที่ดึงผู้สูงวัยเข้ามามีส่วนร่วมแสวงหาแนวทางสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมระหว่างผู้สูงวัยด้วยกันเอง คนต่างวัย ประชาชนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) หรือ “แก่ออย่างมีคุณค่า ชาวอย่างมีคุณภาพ” สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของยุโรปที่เกี่ยวกับศักยภาพผู้สูงวัย

วิสัยทัศน์สำหรับศักยภาพของผู้สูงวัยในยุโรป (Walker & Maltby, 2012) มีหลักการพื้นฐานสำหรับกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัย 7 ด้าน ดังนี้ 1) กิจกรรมสำหรับผู้สูงวัยต้องมีความหมายและเน้นการมีส่วนร่วมให้ผู้สูงวัยรายบุคคลอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ได้แก่ อาสาสมัครที่มีคุณค่า ที่มีรายได้บ้างแต่ต้องไม่เดือดร้อนไขว่เรื่องอายุหรือขัดแย้งกับกฎหมายต่างๆ 2) แนวคิดในการป้องกันผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มตลอดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย ในบริบทการป้องกันสุขภาพและจัดการวิถีชีวิต 3) ควรครอบคลุมผู้สูงวัยทุกคน ทั้งคนที่เจ็บป่วยและสุขภาพดี ไม่เน้นเฉพาะผู้สูงวัยที่ยังอายุไม่มาก จะทำให้สูญเสียประสบการณ์ ศักยภาพที่เพิ่มขึ้นอย่าง

ยิ่งขึ้น 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงวัย 5) แนวคิดควรมีการกำหนด ทั้งสิทธิและข้อห้าม ทั้งนี้ สิทธิในการปกป้องจากสังคม การศึกษาตลอดชีวิต และการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่างๆ และการทำงานในรูปแบบอื่นๆ 6) กลยุทธ์การชะลอวัยควรใช้แนวทางนโยบายจากจากหน่วยงานระดับสูงสู่ระดับล่าง ส่วนโอกาสในการดำเนินการควรใช้แนวทางจากปฏิบัติสู่หน่วยระดับสูง และให้อิสรระในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ รวมถึงสร้างชุมชนและรวมทรัพยากรตามที่ต้องการ 7) โมเดลนี้จะมีความสำคัญสำหรับผู้สูงวัยที่มีความแตกต่างของเชื้อชาติและวัฒนธรรม ซึ่งในยุคโรมมีความหลากหลายมากในรูปแบบบรรทัดฐานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การสร้างคุณค่าให้ผู้สูงวัยในการดำรงชีวิต ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ (ทักษิภา ชัชวรัตน์ และ สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์, 2560) คือ 1) การส่งเสริมความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ได้แก่ เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและโลก มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความเบิกบานและสดชื่นมีชีวิตชีวา มีความสงบสุข ยอมรับ รวมถึงเป็นที่เคารพรักของคนทั่วไป 2) การส่งเสริมสุขภาพทางด้านร่างกาย ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การขับถ่าย การออกกำลังกาย การนอนหลับ การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และการดูแลสุขภาพ 3) การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ แสวงหาเพื่อนต่างวัย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว สังคมและตนเอง ออกสังคมเป็นครั้งคราว และเข้าร่วมงานในชุมชน ตลอดจนเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุที่ใกล้บ้าน

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงวัยด้วย การศึกษาการถ่ายทอดองค์ความรู้และ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวผู้สูงวัย รวมถึงวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาตามศักยภาพของผู้สูงวัยในประเภทต่างๆ ข้อมูลจากกรมกิจการผู้สูงอายุ ในภาพรวม เพื่อนำไปศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับภูมิปัญญาผู้สูงวัยในจังหวัดปทุมธานี

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของผู้สูงวัย และ (2) เพื่อศึกษาประเภทของ ภูมิปัญญาผู้สูงวัย จากฐานข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

การศึกษาภูมิปัญญาผู้สูงวัย เป็นการค้นหาศักยภาพที่เกิดจากองค์ความรู้ การปรับตัวในสภาวะ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ด้วยประสบการณ์อันยาวนานของผู้สูงวัย และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงได้มีนิยามที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา ดังนี้

ภูมิปัญญามาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom เป็นความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ของมนุษย์ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ การปรับตัวในสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมโดยมีการสืบสานกัน ต่อมา (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544) โดยภูมิปัญญาเป็นการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ที่มีพื้นที่ และมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่นๆ ที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กัน และนำมาปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์หรือ แก้ปัญหาตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มชน รวมถึงประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ การศึกษาเล่าเรียนที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอีกด้วย

โดยหลักการการถ่ายทอดความรู้ (Transfer of Learning) เป็นการนำความรู้ หรือประสบการณ์เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ประกอบด้วย 3 ประเภท คือ

- 1) การถ่ายโอนความรู้ชนิดบวก (Positive Transfer) หมายถึงความรู้ก่อน ส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น
- 2) การถ่ายโอนความรู้ชนิดลบ (Negative Transfer) หมายถึงความรู้ก่อน ไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ใหม่ที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น
- 3) การถ่ายโอนความรู้ชนิดศูนย์ (Zero Transfer) หมายถึง ความรู้หรือกิจกรรมครั้งก่อน ไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมหรือการเรียนรู้ใหม่ ไม่ว่าจะด้านบวกหรือด้านลบ

วิธีการหรือกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ (Wisdom of The Aging) อันทรงคุณค่าจากการศึกษาพบว่า มี 7 วิธี ได้แก่ 1) การบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา 2) การสาธิต 3) การปฏิบัติจริง 4) วิธีถ่ายทอดโดยให้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง 5) วิธีถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ 6) วิธีการถ่ายทอดโดยการแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ และ 7) วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (สมปอง สุวรรณภุมมา, 2560)

ตารางที่ 1 วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

วิธีการ	รายละเอียด
1. การบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา	ผู้ถ่ายทอดจะเป็นฝ่ายบอกเล่า ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ด้วยคำพูด ซึ่งผู้ถ่ายทอดจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ แก่ผู้รับการถ่ายทอดเพื่อรับฟัง จดจำความรู้โดยตรง
2. การสาธิต	ผู้ถ่ายทอดความรู้จะแสดงหรือกระทำพร้อมกับการบอก เล่าอธิบายเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้รับประสบการณ์ตรงอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้สามารถเข้าใจวิธีการขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา
3. การปฏิบัติจริง	ผู้รับการถ่ายทอดต้องลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้คอยแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอน และได้ผลงานตามที่ต้องการ โดยผู้ได้รับการถ่ายทอดจะได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ไปที่ละเล็กละน้อยด้วย
4. วิธีถ่ายทอดโดยให้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง	เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาในรูปแบบสื่อประสม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสามารถทำความเข้าใจด้วยตนเองได้มากที่สุด ได้แก่ บทเรียนแบบโปรแกรม ศูนย์การเรียนรู้
5. วิธีถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้	เป็นการจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ตลาดนัดภูมิปัญญา เป็นต้น เป็นแหล่งสำหรับถ่ายทอดภูมิปัญญา ที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา โดยรวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เป็นตำราหรือการบันทึกต่างๆด้วย
6. วิธีการถ่ายทอดโดยการแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ	เป็นการแสดงที่ชาวบ้านนิยมชมชอบ ใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ที่ผู้รับการถ่ายทอดจะได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมๆกับการเรียนรู้
7. วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร	ในรูปแบบตำรา และรูปของสื่ออื่นๆ เช่น วิกิพีเดีย เทปเสียง หรือแผ่นบันทึกเสียง รวมถึงเว็บไซต์เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาต่อไปให้คงอยู่สืบไป

สรุปวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ที่นิยมใช้กันมากที่สุด ได้แก่ การบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา การสาธิต และการปฏิบัติจริงตามลำดับ โดยองค์ความรู้และภูมิปัญญาได้ถูกจัดเก็บรวบรวมเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยวิธีการจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ หรือเรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง รวมถึงการบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ ยังใช้การแสดงผลงานเป็นสื่อ หรือสามารถดำเนินการได้หลายวิธีพร้อมกัน

4. ประเภทของภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้ทำการรวบรวมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุไว้ โดยมีการจัดเป็นประเภทภูมิปัญญาสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากคลังปัญญาผู้สูงอายุ และมีการกำหนดสาขาภูมิปัญญาของกรมกิจการผู้สูงอายุ (www.dop.go.th) จากทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ 1 ก.ย. 2564) และจำแนกตามประเภทของผู้สูงอายุ ซึ่งภูมิปัญญาส่วนใหญ่เกี่ยวกับด้านอุตสาหกรรม หัตถกรรม จักรสานและโอทอป รองลงมาคือด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และด้านการเกษตร ส่วนด้านเกี่ยวกับต่างประเทศยังมีจำนวนน้อย มีข้อมูลดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงสาขาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ

สาขาภูมิปัญญา	จำนวน คน (ร้อยละ)	สาขาภูมิปัญญา	จำนวน คน (ร้อยละ)
1. อุตสาหกรรม หัตถกรรม จักรสาน และ โอทอป	10,486 (26.91)	13. การเมืองการปกครอง	383 (0.98)
2. ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี	7,619 (19.55)	14. สถาบันยกรรม	350 (0.90)
3. การเกษตร	4,342 (11.14)	15. วิศวกรรม	262 (0.67)
4. การแพทย์และสาธารณสุข	3,823 (9.81)	16. บริหารจัดการและบริหารธุรกิจ	260 (0.67)
5. ศาสนา จริยธรรม	2,502 (6.42)	17. กฎหมาย	253 (0.65)
6. การศึกษา	1,484 (3.81)	18. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	192 (0.49)
7. พัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ จัดสวัสดิการสังคม	922 (2.37)	19. ความมั่นคง	173 (0.44)
8. ภาษา วรรณคดี วรรณศิลป์	803 (2.06)	20. พลังงาน	131 (0.34)
9. พาณิชยกรรมและการบริการ	538 (1.38)	21. คมนาคมและการสื่อสาร	78 (0.20)
10. วาทศิลป์	536 (1.38)	22. ต่างประเทศ	71 (0.18)
11. การประชาสัมพันธ์	528 (1.36)	23. อื่นๆ	2,726 (7.00)
12. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	503 (1.29)	รวม	38,965 (100.00)

จากการศึกษาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุทั่วประเทศ จึงมีข้อมูลแนวโน้ม ทิศทางศักยภาพตามความเชี่ยวชาญของผู้สูงอายุ ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาต่อโดยเฉพาะผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า เพื่อไปต่อยอดในการศึกษาวิจัยต่อไป โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา เป็นมรดกทางปัญญา ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และเผยแพร่ให้แก่ เยาวชนรุ่นหลังต่อไป ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาผู้สูงวัย ในจังหวัดปทุมธานีกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านภูมิปัญญาของผู้สูงวัย จ.ปทุมธานี	จำนวน คน (ร้อยละ)	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี	18 (17.31)	พัฒนาภาณุ ทูลธรรม และคณะ (2563) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนา แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการสืบสารภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องเล่า ภูมิศึกษา ตำบลบ้านหนูน อำเภอสอง จังหวัดแพร่
อุตสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและโอท็อป	16 (15.38)	อรยา สุขนิคย์ และสุรสิทธิ์ สักดา (2563) ระบบจัดการความรู้ ภูมิปัญญาการทอผ้าของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน
การเกษตร	15 (14.42)	ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และเฉลิมขวัญ สิงห์วี (2564) การศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นผู้สูงอายุ คุณค่าและความท้าทายในสังคมเมืองยุคสมัยใหม่: กรณีศึกษาด้านบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี
การศึกษา	12 (11.54)	อรยา สุขนิคย์ และสุรสิทธิ์ สักดา (2563) ระบบจัดการความรู้ ภูมิปัญญาการทอผ้าของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน เจิมขวัญ รัชชศาสตร์ (2559) ศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาเพื่อสร้าง รายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงใหม่
การแพทย์และสาธารณสุข	8 (7.69)	ธรรพพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และเทียนชัย ทองวินชิลป์ (2564) บทบาท ของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาล ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
พัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ จัดสวัสดิการสังคม	6 (5.77)	มาธูรี อุไรรัตน์ และมาลี สบายยิ่ง (2560) ทำการวิจัยเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงวัย: กรณีศึกษามูลนิธิสงเคราะห์ คนชราอนาถาแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา
ภาษา วรรณคดี วรรณศิลป์ / วาทศิลป์	6 (5.77)	ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร (2559) การจัดการ วัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ
ศาสนา จริยธรรม	5 (4.81)	กรณีศึกษา ชุมชนลานหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	5 (4.81)	ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และเฉลิมขวัญ สิงห์วี (2564) การศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นผู้สูงอายุ คุณค่าและความท้าทายในสังคมเมืองยุคสมัยใหม่: กรณีศึกษาด้านบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี
พาณิชย์และการบริการด้านอื่นๆ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ / บริหารจัดการและบริหารธุรกิจ/ กฎหมาย/การเมืองการปกครอง/ สถาปัตยกรรม/พลังงาน เป็นต้น	3 (2.88) 10 (9.62)	เจิมขวัญ รัชชศาสตร์ (2559) ศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาเพื่อสร้าง รายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงใหม่

สรุปจากตารางที่ 3 พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ของ พัฒนาภาณุ ทูลธรรม และคณะ (2563) พบว่า แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการละเล่น ด้านการอนุรักษ์ป่า ภูมิปัญญาภาษาถิ่น ด้านประเพณีพิธีกรรม ด้านการทำสมุนไพร และด้านงานฝีมือ ซึ่งมีอุปสรรคในการรื้อฟื้น และสืบสานภูมิปัญญา และสอดคล้องกับธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร (2559) เรื่อง การจัดการ วัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนลานหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า ความมั่นคงของผู้สูงอายุชาวลานหู่ ขึ้นอยู่กับการรักษาอยู่ของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจาก รุ่นสู่รุ่น ภูมิปัญญาสำคัญได้แก่ การจัดการวัฒนธรรมชุมชนให้มีความยั่งยืน จากการถ่ายทอดความเชื่อดั้งเดิม

เกี่ยวกับความกตัญญูทวดเวที ผ่าน**ภูมิปัญญาด้านศาสนาจริยธรรม** โดยกระบวนการขัดเกลาทองสังคัม ได้แก่ วาทกรรมคำสั่งสอน ผู้นำความเชื่อ ศาสนสถาน ระบบการปกครอง ศิบรรพบุรุษ พิธีกรรม ครอบครัวและชุมชน จนกลายเป็นค่านิยมกตัญญูทวดเวที บรรทัดฐานสังคมและระบบเกื้อกูล

ในขณะที่ อรยา สุขนิษฐ์ และสุรสิทธิ์ ศักดา (2563) ทำวิจัยเรื่อง ระบบจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน ทำระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าฯ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนผู้ใช้ (ผู้ใช้ ผู้กรอกข้อมูล) และผู้ดูแลระบบ ส่วนโมดูล มี 5 โมดูล ซึ่งได้รับการยอมรับอยู่ในระดับมาก และเจิมขวัญ รัชชศาสนติ (2559) ศึกษารูปแบบการจัดการภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความเข้มแข็งการเสริมสร้างรายได้ สร้างอาชีพ และต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ เกี่ยวข้องกับ**ภูมิปัญญาด้านการศึกษา และอุตสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและโอท็อป**

สำหรับ**ภูมิปัญญาด้านการเกษตร** ของธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และเฉลิมขวัญ สิงห์วี (2564) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สูงอายุ คุณค่าและความท้าทายในสังคมเมืองยุคสมัยใหม่: กรณีศึกษาตำบลบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ ทูเรียนนนท์ มะม่วงพันธุ์ยายกล้า กล้วยอบแผ่น และอาหารไทยโบราณ 2) คุณค่าของผู้สูงอายุ ได้แก่ ประวัติศาสตร์,ผู้อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ปราชญ์ผู้รอบรู้, ผู้ธำรงรักษาเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าทางความคิดและสติปัญญา 3) ความท้าทายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในสังคมเมืองยุคสมัยใหม่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเมือง โครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ สูญหายภูมิปัญญาท้องถิ่น และการละเลยผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับ ธรรมชาติ วงษ์สวัสดิ์ และเทียนชัย ทองวินชิตศิลป์ (2564) เป็นการศึกษา**ภูมิปัญญาด้านการแพทย์และสาธารณสุข** เรื่อง บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่า บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากรอบครัว และการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนโดยรวม มีความสัมพันธ์ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีทิศทาง

เมื่อนำข้อมูลจากศึกษาค้นคว้ามาสรุป พบว่า ภูมิปัญญาผู้สูงวัยในจังหวัดปทุมธานี ที่น่าสนใจมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 10 แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ ตักบาตรพระร้อย ประเพณีลำพำข้าวสาร ผีกระเจาด และศิลปะปีพาทย์มอญ ลำตัด เป็นต้น 2) อุตสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและ โอท็อป ประกอบด้วย ผ้าสไบมอญ หัตถกรรมดอกบัว ดินเผาทรงเครื่องเบญจสิริ เครื่องจักสานจากผักตบชวา ข้าวแช่ เป็นต้น (สำนักวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี, 2564) 3) การเกษตร ได้แก่ กล้วยหอมทอง ปทุมธานี ข้าวหอมปทุมธานี (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) และ 4) การศึกษา ได้แก่ การเป็นที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากรให้ความรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา (วิภาส ทองสุทธิ, 2558) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภูมิปัญญาผู้สูงวัย ในจังหวัดปทุมธานี

5. สรุป

การถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ (Wisdom of The Aging) ที่นิยมใช้กันมากที่สุด ได้แก่ การบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา การสาธิต และการปฏิบัติจริงตามลำดับ โดยองค์ความรู้และภูมิปัญญาได้ถูกจัดเก็บรวบรวม เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยวิธีการจัดในรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ หรือเรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง รวมถึง การบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ ยังใช้การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ หรือสามารถดำเนินการได้หลายวิธีพร้อมกัน

ประเภทภูมิปัญญาของผู้สูงอายุจากการรวบรวมข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับ อุตสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและโอทอป รองลงมา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการเกษตร มากกว่า 10% ส่วนด้านเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สถาปัตยกรรม วิศวกรรม กฎหมาย วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และด้านต่างประเทศยังมีจำนวนน้อย เมื่อนำมาพิจารณาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้สูงวัยมีภูมิปัญญา ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ ตักบาตรพระร้อย ประเพณี ลำพำข้าวสาร ฝักระจาด และศิลปะปีพาทย์มอญ ลำตัด เป็นต้น ด้านอุตสาหกรรม หัตถกรรม จักสานและโอทอป ประกอบด้วย ฝ้ายไบมอญ หัตถกรรมดอกบัว ดินเผาทรงเครื่องเบญจสิริ เครื่องจักสานจากผักตบชวา ข้าวแช่ เป็นต้น ด้านการเกษตร ได้แก่ กล้าขอมทองปทุมธานี ข้าวหอมปทุมธานี และ ด้านการศึกษา ได้แก่ การเป็นที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากรให้ความรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ตามลำดับ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของผู้สูงวัย ทำให้มีทิศทางในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมที่เฉพาะเจาะจง และใช้ข้อมูลในการเตรียมการศึกษาลงพื้นที่ภูมิปัญญาตามเป้าหมายและทำการรวบรวมองค์ความรู้จากผู้สูงวัยในจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่จัดเก็บไว้ไปเผยแพร่สู่เยาวชนในช่องทางต่างๆ ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมภูมิปัญญาเฉพาะด้านจากฐานข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยและบริบทเฉพาะของพื้นที่ในแต่ละจังหวัด รวมถึงภูมิปัญญามีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่แตกต่างกันตามพื้นที่ และขยายผลโดยการศึกษาเชิงลึกจากการปฏิบัติจริง
2. ควรส่งเสริมการใช้ Social Media มาช่วยในการเผยแพร่องค์ความรู้ และภูมิปัญญา ได้แก่ การใช้ Facebook, YouTube, Line เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว
3. ควรมีการจัดเก็บความรู้โดยใช้ Technology มาช่วยสนับสนุน ได้แก่ Website Blog Webpage หรือหลากหลายรูปแบบเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจได้อย่างเหมาะสม

7. กิตติกรรมประกาศ

สนับสนุนทุนการวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทศว.)

8. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *ประเภทของภูมิปัญญา/คลังปัญญาผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 1 ก.ย. 2564. จาก

www.dop.go.th

เจิมขวัญ รัชชสาสนดี. (2559). ศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาเพื่อสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 11(2) ก.ค.-ธ.ค., 68-84.

ทักษิภา ชัชวรัตน์ และสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการค้าเชิงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุ. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขสุภาพ*, 4(3) ก.ย.-ธ.ค., 176-188.

ชรรสพงษ์ วงษ์สวัสดิ์ และเทียนชัย. (2564). ท่องวินัยศิลป์. บทความของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 14(2) ก.ค.-ธ.ค., 49-60.

ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร. (2559). การจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชน. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 19(1) มิ.ย.-พ.ย., 93-114.

ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และเฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2564). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สูงอายุ คุณค่าและความท้าทายในสังคมเมืองยุคสมัยใหม่: กรณีศึกษาดำบลบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 21(1) ม.ค.-มิ.ย., 363-395.

พัฒนาภณ ทูลธรรมและคณะ. (2563). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องเล่า กรณีศึกษา ต.บ้านหนอง อ.สอง จ.แพร่. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(2) พ.ค.-ธ.ค., 78-90.

มาธูรี อุไรรัตน์ และมาลี สบายยิ่ง. (2560). การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษามูลนิธิสงเคราะห์คนชราอนาถาแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา. *Rusamilae Journal*, 38(1) ม.ค.-เม.ย., 29-44.

วิภาส ทองสุทธิ. (2558). ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 6(1) พ.ย.-เม.ย., 1-10.

สมปอง สุวรรณงูมา. (2560). ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ. *วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1) ม.ค.-มิ.ย., 107-117.

สำนักวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี. (2564). *ข้อมูลวัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 10 ก.ย. 2564 จาก www.m-culture.go.th

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2564. *ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี*. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2564

จาก www.opsmoac.go.th

เอกวิทย์ ณ กลาง. (2544). *ภาพรวมภูมิปัญญาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

อรยา สุขนิตย์ และสุรสิทธิ์ ศักดา. (2563). *ระบบจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้*

ตอนบน, 7(2) ก.ค.-ธ.ค., 106-116.

Walker, A. & Maltby, T. (2012). Active ageing: A strategic policy solution to demographic ageing in the

European Union. *International Journal of Social Welfare*, 21(1), 117-130.